כיתה א' | הלכה ומועדים · חמ"ד | נושא 1 מתוך 17 | תשרי | 45 דק'

שופר, תפוח ודבש: מתחילים שנה טובה

ראש השנה לכיתה א': שומעים קול שופר, מכירים את התקיעות, אוכלים סימנים טובים, מברכים זה את זה והולכים לתשליך.

📚 בהתאם לתוכנית הלימודים

לפי תוכנית הלימודים בדינים של משרד החינוך לחמ"ד, **כיתה א'**, הנושא "ראש השנה": תקיעת שופר, סימנים טובים, ברכות לראש השנה, יום הדין, תקיעות, תשליך

נושא בתוכנית	איפה זה בערכה
תקיעת שופר	הלכה 1, פתיחה בשמיעת שופר, שקופית 2
סימנים טובים	הלכה 4, פעילות צלחת הסימנים, דף עבודה משימה 3
ברכות לראש השנה	הלכה 5, כרטיס ברכה בפעילות, שקופית 5
יום הדין	הסבר 2, שאלה גדולה, הלכה 3, סיפור
תקיעות	הלכה 2, משחק תקיעה שברים תרועה, דף עבודה משימה 2
תשליך	הלכה 6, פסוק מיכה, שקופית 6

המקור: תוכנית הלימודים: הלכה כיתות א-ב, מרחב פדגוגי, משרד החינוך. בכיתות א-ב לומדים מחוברות ודפי עבודה של המורה, ולכן הערכה בנויה סביב דפים מוכנים להדפסה.

🧰 הערכה הקבועה של הנושא

1. מערך שיעור מלא למורה (בעמוד הזה)
2. מצגת קצרה לכיתה, מנוקדת
3. דף עבודה לתלמיד: ניקוד מלא ואותיות גדולות
4. תפזורת עם מחוון
5. בוחן 10 שאלות (100 נקודות) עם מחוון

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יכירו את מצוות שמיעת קול השופר ואת שלושת סוגי התקיעות.
- התלמידים יסבירו במילים פשוטות שראש השנה הוא יום הדין, שבו מבקשים מה' שנה טובה.
- התלמידים יכירו את הסימנים הטובים ואת הברכות שמברכים זה את זה בראש השנה.
- התלמידים יתארו את מנהג התשליך ואת הרעיון שלו: להתחיל דף חדש.

❓ השאלה הגדולה

אֵיךְ מַתְחִילִים שָׁנָה חֲדָשָׁה בְּרֶגֶל יָמִין?

השאלה מחברת את כל חלקי החג לרעיון אחד: בראש השנה מבקשים מה' שנה טובה ומבטיחים להשתדל. ילדי כיתה א' מכירים התחלות חדשות מתחילת שנת הלימודים, וזה גשר טבעי.

🧪 פתיחה

מביאים לכיתה שופר אמיתי (או הקלטה טובה של תקיעה). מבקשים מכולם לעצום עיניים ובלי לומר מילה, תוקעים תקיעה אחת ארוכה. שואלים: מה הרגשתם? מתי שומעים את הקול הזה? אחר כך מראים לילדים את השופר מקרוב ונותנים לגעת בעדינות.

📖 הסבר למורה

ראש השנה חל באחד ובשניים בחודש תשרי. בתורה הוא נקרא יום תרועה ויום זכרון. זה היום הראשון של השנה החדשה, וגם תחילתם של עשרת ימי תשובה שמסתיימים ביום כיפור.

בראש השנה ה' דן את כל העולם. חז"ל אומרים שבו כל באי העולם עוברים לפניו. לילדים מציגים זאת ברכות: ה' הוא מלך אוהב, והוא מחליט מה יהיה בשנה החדשה. לכן אנחנו מתפללים, מבקשים שנה טובה ומשתדלים להיות טובים.

המצווה המרכזית של היום היא לשמוע קול שופר. השופר עשוי מקרן של בהמה, ונוהגים להעדיף קרן של איל, זכר לאיל שהקריב אברהם במקום יצחק. שומעים שלושה סוגי קולות: תקיעה (ארוכה וישרה), שברים (שלושה קולות בינוניים) ותרועה (הרבה קולות קצרים). נוהגים לשמוע מאה קולות בתפילה. כשראש השנה חל בשבת אין תוקעים בשופר.

בליל ראש השנה נוהגים לאכול סימנים: מאכלים ששמם או טעמם מזכיר לנו בקשה טובה לשנה. המוכר ביותר הוא תפוח בדבש, ואומרים: יהי רצון שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. כל קהילה לפי מנהגה: יש נוהגים לאכול רימון, תמרים, סלק, כרתי, ראש של דג ועוד.

ביום הראשון של ראש השנה אחר הצהריים נוהגים ללכת למקום מים (ים, נהר, מעיין) ולומר את הפסוקים מספר מיכה: ותשליך במצולות ים כל חטאתם. זה תשליך. לא זורקים באמת חטאים למים; המנהג מזכיר לנו שה' סולח למי שמתחרט, ואנחנו מתחילים דף חדש. כשהיום הראשון חל בשבת רבים עושים תשליך ביום השני.

בראש השנה מברכים זה את זה: לשנה טובה תכתב ותחתם, או שנה טובה ומתוקה. אחרי ראש השנה נוהגים לברך: גמר חתימה טובה.

⚖️ מה לומדים בכיתה א': ההלכות

1. **שומעים קול שופר:** מצווה לשמוע קול שופר בראש השנה. התוקע מברך לשמוע קול שופר ושהחיינו, והשומעים עונים אמן ומקשיבים בשקט. (שולחן ערוך, אורח חיים, הלכות ראש השנה)
2. **שלוש תקיעות:** תקיעה היא קול ארוך. שברים הם שלושה קולות בינוניים. תרועה היא הרבה קולות קצרים. (משנה ראש השנה, פרק ד; שולחן ערוך, הלכות ראש השנה)
3. **יום הדין:** בראש השנה ה' דן את כל העולם. אנחנו מתפללים, ממליכים את ה' ומבקשים שנה טובה. (משנה ראש השנה א, ב)
4. **סימנים טובים:** בליל ראש השנה אוכלים סימנים, כמו תפוח בדבש, ומבקשים: שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. כל קהילה לפי מנהגה. (שולחן ערוך, אורח חיים תקפג)
5. **ברכות זה לזה:** מברכים: לשנה טובה תכתב ותחתם. כך אנחנו מאחלים טוב גם לאחרים. (שולחן ערוך, הלכות ראש השנה)
6. **תשליך:** ביום הראשון אחר הצהריים הולכים למקום מים ואומרים פסוקים שה' סולח לנו. ילדים הולכים רק עם מבוגר. (רמ"א, אורח חיים תקפג)
7. **כשראש השנה בשבת:** כשהיום הראשון חל בשבת לא תוקעים בשופר באותו יום. שומעים שופר ביום השני. (שולחן ערוך, הלכות ראש השנה)

כל קהילה נוהגת לפי מנהגה ולפי פסיקת רבה.

📜 פסוקים לשיעור

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה

(ויקרא כג, כד; נבדק מול מכון ממרא)

מראים שהתורה עצמה קוראת ליום זכרון תרועה, ומסבירים שתרועה היא קול השופר.

תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר

(תהלים פא, ד; נבדק מול מכון ממרא)

פסוק קצר שקל לחזור עליו בקול ובתנועה של תקיעה בשופר מדומה.

וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת יָם כָּל חַטֹּאותָם

(מיכה ז, יט; נבדק מול מכון ממרא)

זה הפסוק שאומרים בתשליך; מסבירים את המילה מצולות: עומק הים.

📚 סיפור לקריאה בקול

בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה יַלְדָּה קְטַנָּה עָמְדָה בַּמִּטְבָּח.

סָבְתָּא חָתְכָה תַּפּוּחַ אָדוֹם וְשָׂמָה צַלַּחַת דְּבַשׁ.

הַיַּלְדָּה שָׁאֲלָה: לָמָּה דְּבַשׁ דַּוְוקָא הַיּוֹם?

סָבְתָּא חִיְּכָה: כִּי אֲנַחְנוּ רוֹצִים שֶׁנָּה מְתוּקָה.

בַּבּוֹקֶר הַיַּלְדָּה הָלְכָה עִם אַבָּא לְבֵית הַכְּנֶסֶת.

פִּתְאוֹם נִהְיָה שֶׁקֶט גָּדוֹל.

וְאָז נִשְׁמַע קוֹל שׁוֹפָר חָזָק וְאָרוֹךְ.

הַיַּלְדָּה חָשְׁבָה: ה' שׁוֹמֵעַ אוֹתִי עַכְשָׁיו.

הִיא בִּיקְשָׁה בַּלֵּב: שָׁנָה טוֹבָה לְכָל הַמִּשְׁפָּחָה.

בַּדֶּרֶךְ הַבַּיְתָה הִיא אָמְרָה לַשָּׁכֵן: שָׁנָה טוֹבָה!

שאלות על הסיפור:

1. למה סבתא שמה דבש על השולחן?
2. מה הילדה הרגישה כששמעה את השופר, ומה היא ביקשה?
3. למי הילדה בירכה בסוף, ומה היא אמרה לו?

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

1. פתיחה: תקיעה אחת בשופר בעיניים עצומות, שיחה קצרה על התחושה (5 דקות)
2. סיפור: קריאת הסיפור ושלוש שאלות (7 דקות)
3. הסבר: יום הדין, השופר ושלוש התקיעות, עם שקופיות 1-4 (10 דקות)
4. משחק תקיעה שברים תרועה: הילדים מזהים ומחקים בתנועה (6 דקות)
5. פעילות: צלחת הסימנים וכרטיס ברכה (8 דקות)
6. דף עבודה: ארבע המשימות (6 דקות)
7. סיכום: כל ילד אומר בקשה אחת לשנה ואומרים יחד לשנה טובה תכתבו (3 דקות)

🎲 פעילות: צלחת הסימנים וכרטיס ברכה

מה מכינים: צלחות נייר, מדבקות או גזרי נייר של תפוח, צנצנת דבש ורימון, כרטיסי בריסטול קטנים, דבק וטושים.

1. כל ילד מקבל צלחת נייר.

2. הילדים מדביקים או מציירים עליה תפוח, דבש ורימון.
3. ליד כל סימן המורה כותבת בקשה קצרה, למשל: שנה מתוקה.
4. על כרטיס קטן כל ילד כותב: שנה טובה, ומצייר שופר.
5. הילדים לוקחים את הצלחת והכרטיס הביתה לשולחן החג.

משחק תנועה / שיר: משחק שופר: המורה אומרת תקיעה והילדים מותחים ידיים לאורך; שברים, הילדים קופצים שלוש פעמים; תרועה, הילדים מנפנפים באצבעות מהר. בסוף המורה אומרת תקיעה גדולה וכולם נעמדים על קצות האצבעות.

🤝 התאמה לכל התלמידים

תמיכה: לילדים שעוד לא קוראים מקריאים כל משימה בקול, ומשתמשים בתמונות של תפוח, דבש ושופר כרמזים. אפשר לענות בסימון ובציור במקום כתיבה.

אתגר: קוראים טובים יקראו את הפסוק תקעו בחדש שופר, ויכתבו שתי ברכות לשנה החדשה על כרטיס הברכה.

🏠 מכתב קצר להורים

הורים יקרים, למדנו על ראש השנה: שמענו קול שופר, הכרנו את התקיעה, השברים והתרועה, ולמדנו על הסימנים הטובים ועל התשליך. בבית, בליל החג, אפשר לבקש מהילד להסביר לכולם למה אוכלים תפוח בדבש, ולתת לו לברך את המשפחה בברכה שהכין.

💡 הערות למורה

- השופר: לבקש רשות לפני תקיעה בכיתה ולהזהיר מראש ילדים רגישים לרעש. מראים את השופר בזהירות, לא לתקוע ליד אוזן של ילד.
- דבש ותפוח: לבדוק אלרגיות לפני טעימה, ולוודא שילדים מתחת לגיל שנה לא אוכלים דבש בבית (רלוונטי לאחים קטנים).
- יום הדין: לדבר על מלך אוהב ומחבק, לא על עונש ופחד.
- תשליך: להדגיש שהולכים למים רק עם מבוגר. מנהגי הסימנים שונים בין הקהילות; כל ילד מביא את המנהג של ביתו.

📝 בדף העבודה

4 משימות קצרות עם ניקוד מלא ואותיות גדולות, ומחוון בעמוד השני. אפשר לצרף את התפזורת כמשימת המשך.

לדף העבודה ←

🔗 עוד באתר על הנושא

- חגים ומועדים: ראש השנה ויום כיפור (כיתות ג'-ד')

מקורות

- תוכנית הלימודים: הלכה כיתות א-ב (משרד החינוך, מרחב פדגוגי)
- ויקרא כג, כד (מכון ממרא)
- תהלים פא, ד (מכון ממרא)
- מיכה ז, יט (מכון ממרא)

החומר נכתב במקור לאתר. הניקוד נעשה בעזרת מנקד ממוחשב (דיקטה) ונבדק במדגם. נוצר בבינה מלאכותית.

מחוון: ראש השנה

1. שׁוֹפָר
2. תְּקִיעָה ← קַו אָרוֹךְ אֶחָד · שְׁבָרִים ← שְׁלוֹשָׁה קַוִּים בֵּינוֹנִיִּים · תְּרוּעָה ← הַרְבֵּה קַוִּים קְצָרִים
3. דְּבַשׁ · שָׁנָה · מְתוּקָה
4. ציור אישי. לבדוק שהציור מתאים לנושא, ולעודד לכתוב מילה אחת.